

Petar Pan u radu s predškolskom djecom

Smoljan, Natali

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:688547>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-27**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NATALI SMOLJAN

PETAR PAN U RADU S PREDŠKOLSKOM DJECOM

Završni rad

Pula, rujan 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NATALI SMOLJAN

PETAR PAN U RADU S PREDŠKOLSKOM DJECOM

Završni rad

JMBAG: 02422018973, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Dječja književnost

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Riman

Pula, rujan 2022.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Natali Smoljan dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom *Petar Pan u radu s predškolskom djecom*

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, rujan 2022.

Potpis

Natali Smoljan

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Natali Smoljan, kandidat za prvostupnika Preddiplomskog stručnog studija Predškolski odgoj ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Natali Smoljan

U Puli, rujan 2022.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. DJEČJI SVIJET	2
3. DJEČJA KNJIŽEVNOST	3
3.1. ŠTO JE DJEČJA KNJIŽEVNOST	3
3.2. KRATKA POVIJEST DJEČJE KNJIŽEVNOSTI.....	5
3.3. VRSTE DJEČJE KNJIŽEVNOSTI	6
3.4. DJEČJA KNJIŽEVNOST I ODGOJ.....	10
3.5. SUVREMENA DJEČJA KNJIŽEVNOST	10
4. BAJKA I FANTASTIČNA PRIČA	12
4.1. POJAM BAJKE.....	12
4.1.1. Argumenti za i protiv	13
4.2. POJAM FANTASTIČNE PRIČE	13
4.3. RAZLIKA IZMEĐU PRIČE, BAJKE I FANTASTIČNE PRIČE	14
4.4. FANTASTIČNA PRIČA PETAR PAN	15
5. JAMES MATTHEW BARRIE	17
6. PETAR PAN	19
6.1. IGROKAZ – PREDSTAVA <i>PETAR PAN</i>	20
6.2. KRATAK SADRŽAJ.....	21
6.3. KARAKTERIZACIJA GLAVNIH LIKOVA	22
6.3.1. Petar Pan.....	22
6.3.2. Zvončica.....	23
6.3.3. Wendy.....	23
6.3.4. Kapetan Kuka	24
6.4. NIGDJEZEMSKA.....	24
7. ZANIMLJIVOSTI O PETRU PANU	25
7.1. KAKO JE ŽIVAHNI PETAR PAN DOŠAO U NIGDJEZEMSKU.....	25
7.2. AUTORSKO PRAVO.....	26

8. PRAKTIČAN RAD S DJECOM – PROVEDBA RADIONICE „MOJA ČAROBNA ZEMLJA“.....	28
8.1. ZAMIŠLJENI TIJEK AKTIVNOSTI.....	28
8.2. ANALIZA I ZAKLJUČAK PROVEDENE AKTIVNOSTI	29
8.3. SLIKE I DOŽIVLJAJI DJECE.....	30
9. ZAKLJUČAK.....	33
10. LITERATURA	35
SAŽETAK	37
SUMMARY	38

1. UVOD

Svatko od nas se može lako prisjetiti ludih i nezaboravnih uspomena koje smo stvarali tijekom djetinjstva. Od leteće metle, do grana koje su imale ulogu oružja, naša se mašta u potpunosti razvijala te istraživala svijet oko nas. Kako smo odrastali, tako smo shvaćali kako je biti dijete zapravo najbolje i da takav osjećaj ne želimo zaboraviti.

Ovim završnim radom bit će provedena kratka analiza poznatog Barriejevog djela koje govori o dječaku koji nije nikada želio odrasti. Cilj ovog završnog rada jest približiti lik Petra Pana čitateljima kojima će se poručiti da nikad ne odustaju od svojih snova i koliko je bitno vjerovati u sebe kao što je to činio Petar Pan.

Završni rad započinje opisivanjem pojmova dječje književnosti, bajke i fantastične priče, te će se u nastavku objasniti njihove razlike. U sljedećem poglavlju spomenut će se stvaralaštvo autora Jamesa Matthewa Barriea i analizirat će se njegovo poznato djelo *Petar Pan* nastalo iz kazališne predstave o Petru Panu. Također, kroz obradu djela okarakterizirat će se glavni likovi priče u djelu. Osim toga spomenut će se i neke zanimljivosti o Petru Panu, a potom će se priložiti analiza radionice s djecom u vrtiću na temu „Moja čarobna zemlja“ zajedno sa slikama radova djece.

Na kraju rada zaključuje se s mišlju kako je svakom djetetu potrebna priča za razvoj kreativnosti i mašte, a jedna od knjiga koje potiču dijete na razvoj mašte je upravo *Petar Pan*. Između ostalog dobit će se odgovori na pitanja „Zašto se trebamo boriti za svoje snove?“, „Koliko je za djetetov razvoj važna knjiga prilagođena njegovoj dobi?“, „Utječe li knjiga na djetetov odgoj?“ te „Što je Barriea ponukalo da napiše najprije igrokaz, a potom i priču *Petar Pan*?“.

2. DJEČJI SVIJET

U današnje vrijeme posebno se ističu proizvodi koji su namijenjeni djeci kao što su: dječje igračke, dječji higijenski preparati, dječja odjeća i obuća, dječji krevetići, dječji bazeni, dječji koferi i torbe, dječji prehrambeni proizvodi i tome slično. Dijete, naravno, ne pridaje veliki značaj tome jesu li pojedine stvari ili predmeti kategorizirani za njega ili ne. Razlog tome je što dijete svojom maštom i kreativnošću pripisuje predmetu namjenu koja je primjerena njegovom razvoju. Dakle, za dijete je bitno što će mu se ponuditi, što će vidjeti i doživjeti kako bi ono samo stvaralo svoj svijet i usvajalo praktična znanja kroz igru, što će mu pomoći u savladavanju prepreka i kreiranju vlastitog identiteta tijekom odrastanja.

No, ono što uz igru još značajnije pomaže razvoju kreativnosti i mašte jesu priče i časopisi pomoću kojih dijete kreira vlastiti svijet u kojem ne postoje granice. A jedan takav svijet prikazao je James Matthew Barrie uz pomoć glavnog lika Petra Pana gdje na vrlo zanimljiv način upoznaje dijete s njegovim svijetom. Priča o Petru Panu zapravo potiče dijete na razvijanje mašte te stvaranje vlastitog kreativnog svijeta u kojem dijete može biti što god poželi. Ova priča o Petru Panu, kao i mnoge druge, pripadaju jednoj posebnoj književnosti koja je okrenuta djetetu, bavi se sadržajem i literaturom primjerenim dječjoj dobi i razvoju, a zove se dječja književnost (Hameršak i Zima, 2015).

3. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Na spomen dječje književnosti većina se ljudi najprije sjeti djece, slikovnica i knjiga za djecu te dječjih pjesmica. Tematika tih priča i pjesmica namijenjena je upravo djeci jer djeca uz te priče i pjesmice slobodno razvijaju svoje potencijale te stječu emocionalnu i intelektualnu inteligenciju. No, dječja književnost ne mora biti namijenjena isključivo i samo djeci. Govoreći o postojanju dječje književnosti – to je već odavno stvarnost, ona ima svoje čitaoce i svoju tematiku te svoje norme. Dakle, pitanje „Što je to dječja književnost?“ koje je prividno banalno i lako, ipak se pokazuje veoma zahtjevno jer se u svakodnevnom životu stalno otkriva nešto novo (Hameršak i Zima, 2015).

3.1. ŠTO JE DJEČJA KNJIŽEVNOST

„Dječja je književnost posebni dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi“ (Crnković i Težak, 2022:7). Dječja književnost objedinjuje djela koja su svjesno (voljno, namjerno) predodređena za djecu, djela koja autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena postala prikladna za dječju dob. Tu se podrazumijeva i ona bogata literatura koju su djeca "prisvojila" dijeleći ju često sa roditeljima jer djeci literaturu ne određuju ni roditelji ni učitelji, već djeca sama. Ona je vrlo razgranata i bogata. Spominjući dječju književnost ne smije se zaboraviti na tri ključne riječi, a to su: djeca, književnost i namjena, i što je ona točnije definirana to će se više izbjeći mogućih nesporazuma (Crnković i Težak, 2002).

Književnost je umjetnost riječi koja poprilično pridonosi odgoju djeteta. Ona ima svoja izvrsna djela, kao i manje izvrsna. Ima pisce koji otvaraju nove vidike i poglede na svijet, one koji su pišući pronašli sebe te one koji su u književnost zalutali. Jednostavan jezik kojim je prožeta dječja književnost ne smatra se ograničenjem za dijete, već je jezik jednostavan iz razloga što je piscu neke priče bitno da dijete čitanjem prihvati, odnosno razumije jezik kojim je priča pisana i samim time odabire određenu priču.

Djeca su ljudi koji još nisu dostigli zreli stupanj tjelesnog i duševnog razvoja. Ona su ograničena u iskustvu i znanju, samostalnosti osiguravanja životnih potreba, te upoznavanju i razumijevanju jezika, jer ona to sve postepeno usvajaju i razvijaju se.

Neka je knjiga namijenjena dječjem uzrastu u slučaju kad je: a) knjigu napisao „dječji pisac“ i svjesno ju namijenio djetetu, b) knjigu izdao nakladnik za djecu i c) knjiga koja je dospjela u knjižnicu smještena na police knjiga namijenjenih djeci. Ipak, dječja knjiga može biti i ona koja uopće ne pripada nijednoj navedenoj oznaci, a takve su knjige jedne od onih najboljih i najomiljenijih (Crnković i Težak, 2002).

Velike su rasprave bile na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće na temu postojanja dječje književnosti uopće. Kao argument se, između ostalog, iznosila činjenica da takozvanu dječju književnost čitaju i djeca i odrasli. Osim toga neku „odraslu književnost“ djeca rado odabiru i čitaju. Dječju su književnost prepoznavali i odrasli i djeca te se ona ponekad opisivala kao jedina relevantna književnost. Zanimljiv je prijedlog Davida Rudda koji je definirao dječju književnost kao književnost koja se događa u nekakvom graničnom području između već formiranog djeteta i djeteta koje se izgrađuje (Hameršak i Zima, 2015). Književnost se zapravo „opire jednostavnim i konačnim definicijama“ kako kažu Hameršak i Zima u svojoj knjizi *Uvod u dječju književnost* jer je književnost sklona promjenama (2015:13).

Razlikujemo dvije stavke pri određivanju fonda dječje književnosti. Prva dijeli dječju književnost od književnosti za mlade, a druga od književnosti za odrasle. Naravno, nema sumnje da odrasli mogu čitati sve dječje knjige, ali djeca pak ne mogu čitati većinu djela za odrasle. Stoga je i došlo do razvoja dječje književnosti te danas ni teoretičari ni kritičari nemaju sumnje u postojanje dječje književnosti (Crnković i Težak, 2002).

Za neke ljude je dječja književnost kao prvo skup knjiga na policama dječjih knjižnica ili dječjih odjela u knjižarama, a neki smatraju da su to knjige koje su čitali tijekom djetinjstva, dok su za treće to knjige koje čitaju današnja djeca. Neki u njoj vide samo zabavu, a neki poučnost (Hameršak i Zima, 2015).

3.2. KRATKA POVIJEST DJEČJE KNJIŽEVNOSTI

Brojni su pisci svoju životnu inspiraciju pronašli u literaturi namijenjenoj djeci te time i sami postali poznati dječji pjesnici i spisatelji. Osim samih pisaca, mnogi književni povjesničari i kritičari prošlog stoljeća nisu mogli negirati važnost i samu snagu dječje književnosti. Zbog vrlo snažnog razvoja dječje književnosti brojni su se književni povjesničari i kritičari posebno bavili upravo njome. „Postojanje dječjih pisaca, koji pišu za dijete, namjenjuju knjigu djetetu, kao i spoznaja da su mnogi „nedječji“ pisci pojedina svoja djela svjesno namjenjivali djetetu – stavlja u prvi plan pri definiranju dječje književnosti kriterij namijenjenosti književnog djela djetetu i u vezi s tim i njegove prilagođenosti (Crnković, 1990:3).“

Tijekom stoljeća dječja se književnost proučavala podosta dugo u mnogim školama zapadnih i istočnih zemalja na posebnom nastavnom predmetu, dok se u drugim zemljama postepeno, polako i sigurno uvodila (Crnković, 1986). S obzirom na to da se djeci nastoji približiti sadržaj koji će im pomoći proširiti vidike te formirati vlastitu osobnost, potrebno je znati izabrati djela. Kako tvrdi Crnković (1990:5): „U takozvanoj velikoj literaturi biraju se djela koja su po tematici i formi pristupačna djeci i svjesno se stvaraju djela u kojima pisac dok ih stvara uzima u obzir dječju dob, dječje interese i potrebe, granice unutar kojih se kreću mogućnosti dječjeg doživljavanja.“ Da bi razumjeli stručna djela, potrebno je određeno predznanje, tako je i za razumijevanje umjetničkih literarnih djela potrebno određeno predznanje i iskustvo. Stoga se djecu postepeno uvodi u svijet književnosti kako bi uz nju rasla i razvijala se (Crnković i Težak, 2002).

Proučavajući brojna djela, njihovu svrhu i sadržaj koji će pružiti djetetu neka određena znanja te ih potaknuti na razvijanje životno-praktičnih osobina, dolazimo do pitanja: postoji li granica između dječje književnosti i književnosti uopće? Da bi smo došli do odgovora najprije moramo znati da postoje književna djela koja djeca ne mogu s razumijevanjem čitati prije nego što navrše određenu dob, zatim postoje djela koja mogu čitati i odrasli i djeca, djela koja nisu napisana za djecu pa ih već u ranoj dobi djeca čitaju, djela u kojima su doživljaji svijeta primijenjeni dječjoj dobi te djela čija tematika ispunjava očekivanja djece, ali ih tek u kasnijoj dobi bolje shvaćaju. Govoreći o dječjoj književnosti kao vrsti koja je dio nacionalne i svjetske književnosti, vrlo je osjetljiva i promjenjiva. Ona ovisi o tome u kakvoj okolini dijete odrasta, kada dolazi do

određenih spoznaja, na koji ih način doživljavaju i nose se s njima te koliko su na kraju upoznati sa svijetom u kojem žive (Crnković i Težak, 2002).

3.3. VRSTE DJEČJE KNJIŽEVNOSTI

Dječja književnost ima svoje vrste, kao i književnost općenito. Tako razlikujemo glavne vrste: dječju poeziju, priču ili bajku, dječji roman ili roman o djetinjstvu te slikovnicu, a osim toga postoje još i: basne, romani o životinjama, povijesni romani, avanturistički ili pustolovni romani, putopisi i biografska djela te znanstvena fantastika. Glavne vrste pripadaju takozvanoj pravoj dječjoj književnosti, a vrste iz druge skupine graničnoj književnosti (Crnković i Težak, 2002).

Dječje priče ili bajke su priče koje žive u narodu, koje se prepričavaju s koljena na koljeno, koje imaju elemente čudesnog i elemente iz realnog života. Bajke obuhvaćaju: mitove, čudesne priče, legende i sage. To su priče koje djeca u najranijoj dobi vole „upijati“ i sa kojima se povezuju (Crnković, 1986). Priča je djetetu vrlo bliska jer ono radosno prihvaća pojave i likove koje u stvarnom životu nema, odnosno prihvaća elemente čudesnog – vile, patuljke, vještice, ... Stoga, djetinjstvo je djetetu ispunjenije i ljepše uz prisutnost priče (Crnković i Težak, 2002).

Dječja poezija je vrsta dječje književnosti s kojom se djeca susreću vrlo rano, a rano ju i napuštaju – već između 10. i 13. godine jer u tim godinama jednostavno prestaje interes za nju, otkrivaju pripovijetke i romane koji su im tada zanimljiviji. Poezija za djecu obuhvaća: pjesme koje su djeca stvorila tijekom igre (na primjer neke brojalice kao što je „En, ten, tini“), zatim pjesme koje su napisali pjesnici a koje govore o obitelji, o stvarima i bićima iz djetetove okoline, zatim pjesme koje govore o djetinjstvu, pjesme o prirodi (primjer: Domjanićeva „Jesen“), pjesme koje nisu preteške po izrazu, šaljive i humoristične pjesme te pjesme koje nisu namijenjene djeci jer ih samo djeca određene dobi mogu shvatiti. Djeca jako vole slušati dječju poeziju više nego li čitati te ju često ponavljaju i uče pjevati ili recitirati razne pjesmice mnogobrojnih pjesnika kao što su: August Šenoa, Dragutin Tadijanović, Dobriša Cesarić, Gustav Krklec, Vladimir Nazor, Zvonimir Balog, Luko Paljetak, Ivana Brlić-Mažuranić, Vesna Parun, Petar Preradović, Grigor Vitez i mnogi drugi. Vrlo bitan element dječje poezije je rima koja daje pjesmama poseban čar. Najbitnije od svega je da su pjesme prilagođene djetetovoj dobi te da ono uživa slušajući

pjesmice koje ga potiču na razmišljanje i maštanje o stvarima koje se spominju u pjesmi (Crnković, 1986). Dječja poezija obuhvaća umjetničke tekstove sa kojima se dijete susreće u najranijoj dobi. Ona je prisutna u djetetovom životu već od rođenja i kroz njegovo djetinjstvo. U dječjoj poeziji su, kao i poeziji uopće, prisutni razni motivi, a oni su bitna komponenta lirike jer bez njihove prisutnosti poezija ne bi imala isto značenje. Na motive koje pjesnici koriste utječu promjene načina života, selidba iz ruralnog u urbani prostor, razvoj društva, običaji sredine, svjetonazor i tehnički uvjeti. Prema Crnković – Težak (2002:18) u knjizi „Povijest hrvatske dječje književnosti: od početaka do 1955.“ dječja pjesma uvijek ima neku funkciju i svrhu: „ona uspavljuje, prati dodire, stvara ritam, oponaša zvukove živih bića, pojava i predmeta želeći uspostaviti s njima kontakt, izražava osjećaje, simpatije i odbijanja, prisvajanja i obrane porugom, sudjeluje u igri i stvara igru. Zato se ona izgovara uz ljuljanje, njihanje, podizanje u zrak, dodirivanje dijelova tijela, koračanje, vrtnju, skakanje, plesanje...“

Dječji romani dočaravaju čitateljima djecu koju se može vidjeti u svim životnim situacijama: u igri, u školi, u društvu, kod kuće, pa čak i u ratu. Dječji se romani još nazivaju i romani o djetinjstvu te se nalaze na popisima osnovnoškolskih i srednjoškolskih lektira, a djeci su u toj dobi zanimljiviji od pjesama zbog svojih realističnih elemenata. Junaci tih romana su djeca, dječaci i djevojčice u dobi oko 10. godine koji su često u središtu radnje kao što je u knjizi „Šegrt Hlapić“ Ivane Brlić-Mažuranić (Crnković i Težak, 2002).

Basna je granična vrsta koja povezuje čovjeka sa životinjama i to na jedan poseban način koji je drugačiji od mitova i bajki. U basnama, odnosno kratkim pričama u prozi ili stihovima, životinje su glavni likovi koji poprimaju ljudske osobine pa se tako životinje ponašaju i govore poput ljudi. Iz njihovih mudrih ili ludih postupaka uvijek se može izvući neka pouka za ljude koja se nalazi na početku ili na kraju basne, a ponekad pouka proizlazi iz same fabule ili radnje. U basni zapravo životinje predstavljaju određene osobine ljudi, pa tako magarac predstavlja glupana, vuk nasilnika, lisica lukavca, ovca običan puk i slično. Basna, dakle, govori o ljudima i njihovim aktivnostima, nedostacima i vrlinama (Crnković i Težak, 2002).

Dijete se već u najranijoj dobi susreće sa svim ovim vrstama, a među prvim knjigama s kojom se dijete susreće jesu slikovnice. Slikovnica je posebna vrsta jer sadrži i likovni i književni izraz, stoga pisac i slikar obavezno surađuju stvarajući slikovnicu. Slika i tekst zajedno ukomponirani u slikovnicu za djecu snažno djeluju na dijete te mu

omogućuju kvalitetan razvoj. A sama slika u slikovnici koja jasno dočarava radnju priče govori djetetu mnogo i razumije se na bilo kojem jeziku, stoga ju nije potrebno previše objašnjavati, odnosno prevoditi. Gledajući očima djeteta, kvaliteta slikovnice je u sinkronizaciji slike i teksta koji obavezno moraju biti na zavidnoj umjetničkoj razini. Slikovnica je u pravilu vrlo kratka te je umjetnička ili poučna. Poučne slikovnice su one slikovnice koje pomažu djeci shvatiti i naučiti različite djelatnosti kojima se ljudi bave, zatim se preko poučnih slikovnica djeca upoznaju s okolinom, upoznaju biljni i životinjski svijet i slično (Crnković i Težak, 2002).

Roman o životinjama je književna vrsta u kojoj pisac prikazuje osobine životinja onakvima kakve one jesu na temelju doživljaja i ne daje životinjama ljudske osobine. U romanu o životinjama pisac poštuje uvjete i prirodne zakone, njihove nagone i način borbe za opstanak, a dijete zapravo traži doživljaj prirode jer je priroda puna motiva gdje ono uvijek iznova otkriva svijet oko sebe koji je privlačan i uvijek ima neotkrivenih dijelova (Crnković i Težak, 2002).

Avanturistički (pustolovni) roman je vrlo privlačan kad glavni junak uspije savladati prepreke, kad je avantura zanimljiva i nova, a napetost sve jača. U avanturističkom romanu događaji su neobičniji, opasniji i ponekad zabranjeni te su stoga i privlačniji nego događaji u svakodnevnom životu. Junaku pustolovnog romana je potrebna iznimna hrabrost, izdržljivost, sposobnost savladavanja različitih tipova prepreka te mora biti snažan. Iako često gubi bitke, uvijek se iznova podiže na noge, oporavlja se ide prema cilju te na kraju pobjeđuje (Crnković i Težak, 2002).

Dramska djela su posebna književna vrsta koja obuhvaćaju u svojoj biti igrokaze za djecu. Postoji nekoliko tipa igrokaza za djecu: igrokazi za pionirsko kazalište, igrokazi za kazalište lutaka, igrokazi za radio i televiziju, zatim scenariji za dječji igrani film, tekstovi namijenjeni dječjim radijskim igrama, TV-igrama, mjuziklima, operetama, glazbenim igrama i operama, a uz njih tu su još i različite forme folklornog kazališta: kazalište sjena, kazalište lutaka, scensko-glazbene igre i igre s maskama. Igrokazom se može jako puno djeci predočiti, puno lakše nego samo pričom. Posebno mjesto zauzimaju lutkarski igrokazi koji bude djetetovu maštu, a djeci je jako drago kada su i oni dio igrokaza. Potičući djetetovu improvizaciju prilikom odabira lutke i teksta, dijete se osjeća važno i ispunjeno jer osjeća kako pridonosi društvu. Bitno je naglasiti i kako stariji igrokazi hrvatske dječje književnosti

više nisu zanimljivi istraživačima dječje književnosti iz razloga što poprilično loše ocijenjeni od strane hrvatskih kritičara i teoretičara (Hameršak i Zima, 2015).

Od djetetovog rođenja pa sve do njegove druge godine predlažu se slikovnice bez teksta ili slikovnice koje sadrže malo teksta, a taj tekst prati samu sliku. Za upravo takve slikovnice i kratke priče čiji tekst sadrži rimu, dijete pokazuje najveći interes u razdoblju od treće do četvrte godine. U sljedećem razdoblju od četvrte do sedme godine naglasak se stavlja na bajke za koje dijete vjeruje da su istinite te se s lakoćom može zamisliti u ulozi jednog od omiljenih super junaka s kojim će zajedno spašavati svijet i boriti se protiv zla. Stoga, spomenuto razdoblje još se često naziva i razdobljem bajke. Osim toga, u ovom razdoblju djeca vole da im se te bajke ponavljaju i prepričavaju. S obzirom na to u kakvoj okolini dijete odrasta varira i interes za bajke, ali također interes ovisi i tome koliko je djetetova mašta bogata. Od sedme do osme godine djeca već samostalno čitaju bajke, priče i poeziju. Od osme do desete godine dijete pokazuje interes za realistične pripovijetke sa posebnim naglaskom za životinjski svijet. Posebno ga zanimaju pripovijetke u kojima su u središtu pozornosti djeca i životinje. U kasnijem, prepubertetskom razdoblju djeca žude za novim doživljajima. Fokus djeteta je na avanturističkim romanima, pripovijetkama i uzbudljivoj literaturi. Dječake zanimaju avanture samostalnih i hrabrih dječaka, dok djevojčice vole čitati ljubavnu tematiku, zajedničke pustolovine dječaka i djevojčica, te obiteljsku tematiku. Ljubav prema putopisima, pričama o vršnjacima iz različitih zemalja i društvenih sredina, znanstvenoj fantastici najčešće se javlja u dobi od trinaeste godine. Ovo je općenita podjela po dobi, no treba imati na umu da je svako dijete jedinstveno i razvija se u skladu sa svojim željama, mogućnostima i potrebama te može doći do brojnih odstupanja (Crnković, 1986). Osim toga za sve navedene čitatelje vrijede norme s kojima pristupaju određenom tekstu i norme koje u danom trenutku obuhvaćaju tekst te se na temelju njih konstruira dječji čitatelj prema tome što dijete vidi i na koji način nešto doživljava, prema razini usvojenosti društvenih normi ili obrazaca ponašanja i prema književnom sustavu s kojim je dijete upoznato (Hameršak i Zima, 2015).

3.4. DJEČJA KNJIŽEVNOST I ODGOJ

Mnogobrojne se dječje knjige pišu za odgoj djeteta koji je jako bitan za njegov općeniti razvoj i razvoj određenih sposobnosti. Svaka knjiga prolazi kroz psihološko i umjetničko vrednovanje kako bi se utvrdilo je li ta knjiga dobra za dijete (Crnković, 1986). Prema Crnkoviću (1986:8) Bjelinski je jednom rekao: "Pišite, pišite za djecu, ali tako da vašu knjigu pročita i odrasli i pročitavši je, da na krilima mašte otplovi u svijetle godine svoje mladosti" jer se odrasla osoba rado opušta i prepušta valovima mašte dok se prisjeća svoga djetinjstva. Budući je dječja literatura tako pomno izabrana da krijepi djetetov um, isto tako okrijepit će i svakoga tko čita tu literaturu sa srcem kao što to čine djeca. Dijete ne proučava književna djela, ono ih samo čita i doživljava na svoj jedinstven način.

Svima je već odavno jasna činjenica da dječja književnost odgaja dijete na poseban način, budući da okolina jako utječe na razvoj djeteta. Stoga treba pomno birati što će se od knjiga djeci ponuditi kako bi smo im omogućili bezbrižno djetinjstvo i obojali ga u šareno, kao što svako dijete i zaslužuje. Ova činjenica da dječja književnost odgaja, otežava rad piscima za djecu jer se trebaju jako potruditi stvarajući neko djelo, ali također taj rad u isti tren uljepšava, osvježava bojama i uzbuđenjima pisca koji stvara (Crnković, 1986).

3.5. SUVREMENA DJEČJA KNJIŽEVNOST

Kako bismo shvatili pojam suvremene dječje književnosti, moramo najprije znati da djetinjstvo nema granica. Djetetu nije bitno iz koje je godine neka knjiga, tko ju je napisao odnosno tko je autor priče koju čita, niti ga zanima vrijednost knjige zbog njezine starosti, već je djetetu vrijedno ono što se u tom trenutku čita i tom štivu pridaje važnost. Ukoliko je djetetu neka knjiga dobra i njezin ga tekst, odnosno uzbudljiv sadržaj, jednostavno „nosi“ kroz stranice – to je suvremena i dječja književnost. Sve što postoji na djetetovom materinjem jeziku, što razumije i zanimljivo mu je te sve ono što budi njegovu znatiželju, to je njegova i suvremena književnost (Crnković, 1986).

Danas ima knjiga za svaku dob i za svaku prigodu djetetova života koja će ga zainteresirati te će s vremenom stvoriti navike čitanja i listanja što će mu kasnije koristiti u daljnjem rastu, odnosno školovanju. Stoga je od velike važnosti da djeca

imaju knjige u rukama na vrijeme, odnosno već tijekom prve godine života, da rastu i razvijaju se s njom – da „žive“ s njom od najranijih dana, a onda da je u neko vrijeme i neprimjetno napuste kada prođe djetinjstvo te kao mladi ljudi budu sposobni samostalno istraživati po nacionalnoj književnosti „hraneći se“ knjigama koje su u skladu sa njihovim željama i potrebama. Naime, kroz povijest kao i danas su se mnoga djela koja obuhvaća dječja književnost često cenzurirala prema različitim zakonima, uputama ili odlukama knjižnice. Cenzura nekog djela je potrebna, ako se zna da je dijete čitatelj toga djela kako bi djelo bilo u skladu s uputama. Iako nisu svi kritičari uvijek bili zadovoljni s cenzurom ona se ipak provodila koliko su to zakoni u određenom trenutku dopuštali iz moralnih i političkih razloga (Hameršak i Zima, 2015).

U suvremenu književnost može se svrstati i fantastičnu priču. Ona je, za razliku od bajke, smještena u vremensko-povijesni okvir, likovi su individualizirani, a djeca su glavni junaci. Sve se više koriste pojmovi primarni i sekundarni svjetovi u istraživanju fantastične priče. Pojam sekundarnog svijeta promovirao je George MacDonald, kao i J. R. R. Tolkien, a odnosi se na nestvarni svijet koji prati stvarnost u stopu. Zbog toga što čitajući fantastičnu priču, čitatelj nju osjeća kao suvremenu zbog rekvizita i prostornio-vremenskih odrednica i odnosa prema drugim karakteristikama žanra, stoga predlaže termin „moderna bajka“ (Hameršak i Zima, 2015).

4. BAJKA I FANTASTIČNA PRIČA

Da bi dijete lakše spoznalo svijet oko sebe i da bi se njegova mašta razvijala, potrebne su priče koje ga zabavljaju i bude njegovu radoznalost. Primjer takvih književnih vrsta su bajke i fantastične priče, koje mu pomažu da razvija svoj intelekt i lakše shvaća svoje osjećaje. Bajka mora biti u skladu sa djetetovom dobi, njegovim željama i njegovim teškoćama i na takav način mu ponuditi rješenje za njegove svakodnevne probleme (Pintarić, 1999).

4.1. POJAM BAJKE

Riječ bajka proizlazi iz glagola „bajati“ što znači čarati, vraćati, a prema glagolu „gatati“ (Pintarić, 1999). „Bajke su u prvom planu slika moralnih ljudskih postupaka. U njima je izražena vjera u dobro, no to se dobro ne nudi bez muke i odricanja. U početku je zlo strašno, snažno i nadmoćno i događa se da privremeno i zavlada, ali kako vjera u dobro jača, tako moć zla opada, da bi se na kraju izgubila“ (Pintarić, 1999:13). Bajke prikazuju jedan poseban način života te se ne mogu konkretno primijeniti na suvremeno društvo, ali se iz njih može naučiti više o unutarnjim problemima svakog pojedinca i o ispravnim rješenjima. Putem bajke, dijete usvaja kako se nositi sa društvom i shvaća da nije sam na svijetu te da su njegove emocije normalni dio života (Betelhajm, 1979).

Bajke pomažu djeci u učenju i izražavanju vlastitih emocija. Djeca uče raspoznati emocionalna stanja likova (sreća, tuga, ljutnja, ljubomora, zabrinutost) i uče kako steći pozitivne osobine ličnosti (istinoljubivost, požrtvovnost, hrabrost, strpljenje, izdržljivost). Bajke također pomažu pri razvoju djetetove emocionalne inteligencije, ali i stjecanju moralnih vrijednosti. Djeca tako uče da se zapravo isplati biti dobar jer bez obzira na sve prepreke i žrtve koje se moraju napraviti za neko dobro, na kraju nas čeka neočekivana nagrada koja ispuni srce i dušu onoga koji se bori za dobro. To usvajaju na složenim ili jednostavnim primjerima glavnih junaka koji se susreću s mnogobrojnim preprekama, odricanjima i borbama koje uspješno prevladaju i rješavaju (Grgurević i Fabris, 2012).

U bajci postoje realni i čudesni elementi koji se isprepliću kako bi priča bila što zanimljivija, stoga ti čudesni izmišljeni dijelovi priče postoje zbog ljudske težnje za pobjedom nad prirodom, nad zlom i zbog toga što se vjeruje u tu pobjedu. Tako na

primjer leteći sag simbolizira predviđanje aviona, čarobni kristal je simbol težnje za onim što je ostvario televizor, živa voda simbolizira djelotvorne lijekove, a zli duhovi i zmajevi simboliziraju kugu i bolesti pred kojima je narod nemoćan iako vjeruje da će ih kad tad nadvladati (Crnković, 1986).

Kao i u stvarnom životu, tako i u bajkama nagrađuje se dobrota kroz priznanje koje može biti nematerijalno (ljubav, sreća) ili materijalno (zlatnici, bogatstvo), dok se zloba nikako ne isplati jer se ona kažnjava (Grgurević i Fabris, 2012).

4.1.1. Argumenti za i protiv

Dječji pedagozi ne gledaju jednako na bajku. Jedni imaju mnogo negativnih argumenata dok drugi imaju puno pozitivnih komentara, odnosno argumenata koji idu u prilog bajci. Protivnici misle da je bajka štetna jer je osnovana na prekomjernoj i nekontroliranoj mašti, jer podržava praznovjerje, jer udaljava dijete od realnog svijeta i realnog shvaćanja života, jer sadrži mitologiju i religiozna razmišljanja, te ostavlja tragove na dječjoj psihi koji joj štete. S druge strane, zagovornici bajke smatraju da je dobro usmjerena mašta korisna, a ne štetna, da djeca zapravo traže bajke i vrlo ih snažno doživljavaju, djeci bajke omogućuju da budu djeca (a ne odrasli ljudi u tijelu djeteta), bajke pokazuju borbu čovjeka s prirodom te borbu dobra i zla i skoro uvijek pobjeđuje dobro (Crnković, 1986).

4.2. POJAM FANTASTIČNE PRIČE

Fantastična priča je poseban književni oblik, koja se podosta razlikuje od bajke. Stoga se koristi naziv fantastična priča. Da bi se bolje razumio pojam fantastike postoje dva osnovna znanstvena objašnjenja o fantastičnoj priči u dječjoj književnosti – jedno od Borislava Pavlovskog i drugo od Dubravke Zime. Pavlovski ističe kako je Crnkovićevo pojmovno razgraničenje fantastične priče i bajke veoma siromašno, knjizi *Uvod u dječju književnost*. Također naglašava bitne razlike između bajki koje imaju elemente čudesnog, radnja je u potpunosti izmišljena, karakterističnu borbu između dobra i zla te se čudesan i realan svijet međusobno isprepliću, dok se u fantastičnoj priči radi o dva povezana svijeta – fantastičnom i realnom te postoji određeno vrijeme i mjesto radnje čega u bajkama nema. Dubravka Zima navodi kako bajke imaju čvrsto utvrđena pravila dok fantastika u svojoj biti krši fizičku realnost, podržava situacije i

fenomene previše različite i ako bi ih popisivali ili razvrstavali – ne bi s time dobili zadovoljavajuć rezultat (Visinko, 2009). Fantastika je dvodimenzionalna, odnosno podijeljena na dvije razine događaja – na irealnu i realnu. Ona tijekom čitanja izaziva čuđenje, neodlučnost, zaprepaštenje, a ponekad čak i strah. Fantastičnu priču karakterizira prodiranje fantastičnih elemenata u svijet zbilje i realnosti te su oba svijeta ravnopravna i događaji se nižu u jednom i u drugom svijetu (Hameršak i Zima, 2015).

Za pravu fantastičnu priču karakteristično je između ostalog i stavljanje djeteta u poziciju glavnog ili drugog glavnog lika, nonsens, naivnost i raznovrsne igre riječima. Postupak kojeg koriste svi pisci fantastičnih priča jest prijelaz iz realnog svijeta u irealni, izmišljeni, ali svaki pisac je slobodan napraviti taj prijelaz po vlastitoj želji kako bi stvaranje priče bilo logično i čudesno. „Svaka fantastična priča stvara samo za sebe svoj fantastični svijet, oblikujući fantastičnim sredstvima neki zbiljski doživljaj“ navodi se u knjizi Milana Crnkovića „Sto lica priče“ (1987:15).

4.3. RAZLIKA IZMEĐU PRIČE, BAJKE I FANTASTIČNE PRIČE

Kada je riječ o umjetničkom djelu – *Petar Pan*, mnogi se odlučuju koristiti pojam „priča“ umjesto „fantastična priča“, a naravno tu je i pojam „bajka“. Dječja priča je sve ono što se preuzelo iz riznice narodnih priča i svi su umjetnički tekstovi pisani po uzoru na narodnu priču, a sadrže jedan ili više elemenata čudesnog izraženih na drugačiji način. Bajka je zapravo priča koja može sadržavati mitološka bića, fantastične likove i događaje o čemu je već bilo riječi u poglavlju *Bajke*. Ona na slikovit način prikazuje svijet i ima svoj zaplet, razvoj priče i zaključak. Zaplet i zaključak, odnosno početak i kraj priče obično je realan, u stvarnom svijetu, a razvoj priče obuhvaća nešto čudesno. Fantastična priča odnosi se na nestvaran, maštovit svijet koji se povezuje sa stvarnosti. Pritom se otkriva čovjekova unutarinja stvarnost, sve ono o čemu osoba sanja i razmišlja. S gledišta djetetove stvarnosti, slušajući fantastičnu priču ono priču doživljava snažno i osobno na svoj individualan način te u centar pozornosti nastupa nova stvarnost koju dijete kreira na mali poticaj protagonista – Petra Pana u ovom slučaju. Petar Pan prodire u dječju podsvijest i sve se čini stvarnim, a zapravo nije, odnosno „Sve je kao da jest, a istodobno ono što jest nije“ (Visinko, 2009:44). Promjene se na kraju krajeva događaju s djetetom koje je glavni junak i u djetetu kao glavnom junaku. Budući da govorimo o gledanju

na svijet kroz dječje oči, ta bajkovitost osigurava svu složenost i zamršenost izokrenutosti, koja može postati očaravajuća ili zastrašujuća, ali ujedno može dovesti do smijeha i isprepadati, kao i privlačiti i odbijati (Visinko, 2009).

Ono što u velikoj mjeri razlikuje bajku od fantastične priče je to što u bajci postoji jedan čudesan svijet, koji postaje dio stvarnosti i time ne dolazi do narušavanja njegove harmoničnosti, a fantastična priča ima elemente fantastike gdje dolazi do javljanja nerealnih elemenata u svijetu realnosti, što u zbilji zapravo nije slučaj prema fizičkim zakonima stvarnosti zbog čega dolazi do neuravnoteženosti i nesklada (Visinko, 2009).

Nazivi *priča* i *bajka* se isprepliću, a djetetu ne predstavljaju neku razliku te se općenito koriste za one tekstove uz sliku koji sadrže i elemente čudnog i elemente realnog života.

4.4. FANTASTIČNA PRIČA PETAR PAN

Djelo *Petar Pan* budi djetetovu maštu te je zato definiran kao fantastična priča, međutim zbog njegovih karakteristika poneki ga svrstavaju u kategoriju netipične bajke. Djelo *Petar Pan* je fantastična priča koja zbog svoje dužine više sličići romanu nego priči. Njegova tematika nije onakva kakvu se može zateći u bajkama primjerice. Dakle, jedna bitna činjenica koja dokazuje, između ostalog, da ovo poznato djelo J. M. Barriea nije kao ostale bajke jest ta da autor na kraju priče ne nudi nikakvu pouku što inače uvijek bude u klasičnim bajkama, već nas upoznaje sa dječakom koji ne želi odrasti jer smatra da je odrastanje dosadno. Zatim tu su prisutni likovi koji nisu tipični za jednu bajku. Petar Pan ne želi odrasti jer smatra da odrasli nemaju mašte više i postaju užasno dosadni kad odrastu, a on nije niti u cijelosti pozitivan lik u priči zbog toga jer je hvalisav, bezobziran i sebičan. Njegova vila Zvončica nije samo dobra i draga, već je jako ljubomorna vila koja dovodi u opasnost Wendy i jako je sretna kad Wendy odlučuje otići kući. No, unatoč tim elementima koje ne nalazimo u drugim bajkama, *Petar Pan* ima i mnoge „čarobne“ elemente bajke kao što su vile, sirene, dječji let od kuće do zemlje snova – Nigdjezemske i natrag, potrebno je samo malo vjere u to i sve je moguće. Osim toga borba između dobra i zla, između Petra i Kuke, između gusara i izgubljenih dječaka nije konstantno prisutna već samo povremeno. Također to nisu klasične borbe dobra i zla jer pozitivan lik Petar Pan nije u svakom trenutku pozitivan kao što ni kapetan Kuka nije kroz cijelu priču uvijek negativan lik. S

jedne strane Petru Panu se daje za pravo sve, odnosno sve mu je dozvoljeno i ne gleda ga se kritički cijelo vrijeme kao primjerice kapetana Kuku kojeg se osudi kao kriminalca što i jest već pri prvom susretu s njegovim imenom u priči.

U ovoj intrigantnoj fantastičnoj priči *Petar Pan*, najvažniji je zapravo svijet Petra Pana – Nigdjezemska koju je on sam sebi kreirao te uživa slobodan i bezbrižan te vidno dolazi do izražaja Barrieva neobična mašta. Ona nije samo simbol igre, već sadrži i dječju veselu stranu i onu ozbiljnu, dosadnu – stranu odraslih. *Petar Pan* je zapravo najprije bio samo igrokaz, odnosno kazališna predstava, a kasnije je Barrie napisao i fantastičnu priču o čemu će se više reći u poglavlju *Petar Pan*.

5. JAMES MATTHEW BARRIE

Sir James Matthew Barrie rođen je 9. svibnja 1860. godine u Kirriemuiru u Škotskoj. Odrastao je u konzervativnoj, protestantskoj i mnogobrojnoj obitelji čiji je otac bio odličan tkalac. James M. Barrie bio je školovan dječak, kao i njegova braća, te je odmalena volio čitati i pokušavao je pisati fantastične i pustolovne priče. Svoje obrazovanje završio je na studiju u Edinburghu gdje je započeo svoju karijeru kao novinar, a zatim je počeo objavljivati pripovijesti o životu škotskih seljaka. Djela za koje je zaslužan Barrie, mnogobrojni kritičari karakteriziraju kao sentimentalna zbog pretežitog idealiziranja žena i djece. Jednom takvom djelu pripada i knjiga u kojoj Barrie opisuje život svoje majke, a poznata je pod nazivom "Margaret Ogilvy". Navedena knjiga nije jedina koja je pomogla da Barrie postane jedan od značajnijih pisaca toga razdoblja. Upravo takve su i drame poput: "Ulica Quality", "Divni Crichton", "Dragi Brut" i "Mary Rose" uz koje je Barrie doživio uspjeh (Barrie, 1982).

Barrierova životna priča nosi jednu veliku težinu. Sa šest godina proživio je tragičnu obiteljsku situaciju. Suočio se s gubitkom starijeg brata, a to je postalo velika bolna točka za cijelu obitelj, a pogotovu za njegovu majku koja se nije mogla pomiriti sa smrću svojega sina. Vjerovala je da ju njezin mrtav sin zapravo nikad neće napustiti (Birkin, 2003). Upravo tu tužnu situaciju mnogi smatraju glavnim motivom i inspiracijom za Barriejevo najpoznatije djelo *Petar Pan*. Barrie je na razne načine pokušavao majci vratiti vjeru u život. Najviše je pomoglo kad se Barrie počeo oblačiti i ponašati kao njegov prerano izgubljeni brat. Time se neočekivano rodila neraskidiva veza između majke i sina te se dodatno učvrstio njihov odnos. Svakim danom provodili su sve više vremena zajedno, a to je uključivalo i neizbježno čitanje raznih književnih djela što je pomoglo Barrieju da otkrije svoju veliku ljubav prema književnosti koja će biti neizbježan put njegovog života (Chanley, 2005).

Djelo s kojim se James Barrie najviše proslavio i kojeg se čita širom svijeta, te ga i danas izvode na pozornicama kazališta, jest dječja bajka *Petar Pan*. *Petar Pan* je nastao kao igrokaz koji se prvi put izvodio 1904. godine u Londonu, a potom je mladi Barrie napisao i priču o Petru Panu, dječaku koji nije želio odrasti, te ju je objavio 1911. godine. Zatim je nastavio pisati o njemu u romanu za odrasle pod nazivom „The Little White Bird“ („Bijela ptičica“) gdje je pisao o dječaku koji se zvao David te se on s odraslim prijateljem šetao Kensingtonskim perivojem slušajući priče o zagonetnom dječaku Petru Panu koji je živio u Perivoju i volio se družiti s pticama i vilenjacima.

Potom je te priče objavio u posebnoj knjizi *Petar Pan in Kensington Gardens* (*Petar Pan u Kensingtonskom perivoju*).

Da Barrie nije samo još jedan u nizu dječjih pisaca, već da njegova autorska djela imaju posebnu težinu dokazuje i titula baruneta koja mu je dodijeljena 1913. godine, čime se službeno počinje oslovljavati kao "Sir James Matthew Barrie". Nekolicina bi ljudi pomislila da će njegova slava biti kratkog vijeka, no mnogobrojne nagrade za njegov rad nisu prestajale nisu prestajale stizati. To potvrđuje dodijeljeni kraljevski orden za doprinos britanskoj kulturi. Iako se niti jedan njegov roman ili predstava, kao ni bilo koje drugo djelo, ne mogu izdvojiti po važnosti, zasigurno se može reći da je uspjeh priče o Petru Panu ostao nenadmašen. Nakon napisanih mnogobrojnih uspješnih, poznatih i manje poznatih djela, J. M. Barrie je umro u Londonu 19. lipnja 1937. godine (Barrie, 1982).

Gubitak starijeg brata je jako utjecao na Jamesa, a to se odrazilo i na njegovo kasnije stvaralaštvo, a najviše se to uočava u priči o dječaku koji uvijek želi ostati isti i nikad ne odrasti.

6. PETAR PAN

Priča o Petru Panu je prvotno nastala kao igrokaz, ali zbog mnogih elemenata bajke, mnogi ju svrstavaju u kategoriju *bajke*. No, zbog raznih fantastičnih elemenata koji ne pripadaju bajci Barrieva priča o Petru Panu je zapravo fantastična priča. O priči *Petar Pan* snimljeni su i igrani filmovi i crtani filmovi koji događaje iz priče ublažavaju i uljepšavaju kao i neke kratke slikovnice koje čitamo djeci predškolske dobi. Teško je tako dobiti pravi smisao Barrievе priče gledajući na primjer Disneyjevu verziju Petra Pana. Iako je film predivan i na zanimljiv način prikazuje pustolovine izgubljenih dječaka koji nikad nisu odrasli, on nema isti mračan i pomalo uznemirujući ton kao što ima knjiga, odnosno roman – fantastična priča (Visinko, 2009).

Nakon što je s igrokazom *Petar Pan* doživio velik uspjeh, Barrie ga je preradio u fantastičnu priču – roman. Godine 1955. posljednji je put izveden tada poznati igrokaz *Petar Pan* i zatim opet 1956. godine u kojem je glumila slavna glumica Broadwaya Mary Martin (prikazana na slici 1.), koja je ujedno i prva glumila u toj kazališnoj predstavi.

Slika 1.: Glumica Mary Martin u ulozi Petra Pana

Izvor: Internet (link: <https://eu.usatoday.com/story/life/books/2016/07/12/some-enchanted-evenings-the-glittering-life-and-times-of-mary-martin-book-review/86951634/>, preuzeto: 05. rujna 2022.)

6.1. IGROKAZ – PREDSTAVA *PETAR PAN*

U Londonu, u prosincu 1904. godine prvi je put prikazana kazališna predstava *Petar Pan* koju je napisao J. M. Barrie te je doživjela ogroman uspjeh. Ona je ujedno i najpoznatije djelo poznatog dramatičara J.M. Barriea koji je ovu predstavu onda pokušao napisati i u obliku fantastične priče 1911. godine pod nazivom „Petar i Wendy“. Predstava *Petar Pan* bazira se na djetinjstvu jednoga dječaka koji je zauvijek želio ostati dijete. Lik Petra Pana je tako postao jedan od likova koji simboliziraju djetinjstvo. S Petrom Panom je sve moguće, može se letjeti s njim, ploviti, veseliti, pjevati, skakati, odmarati, ljenčariti, pričati priče i još mnogo toga. Na kraju priče on opet dolazi k Wendy s kojom je nekad letio posvuda, ali nalazi je kao odraslu ženu koja sada ima kćerku Jane i ne može više letjeti, dok je Jane mala i može letjeti. Zatim, kad je Jane odrasla ni ona više nije mogla letjeti kao njezina kćerka Margaret koja je otkrivala čari Petrove zemlje Nigdjezemske i koja je pričala priče kao što su to nekad njezina majka i baka, a kada Margaret poraste onda će njezina kćer istraživati s Petrom Panom zemlju u kojoj se može što god se poželi, a Petar Pan će tako uvijek imati majku koja će ga radosno dočekivati (Hameršak i Zima, 2015).

Doduše, nastanak igrokaza *Petar Pan* nije povezan s vedrinom djetinjstva, već zapravo sa strahom od toga što djetinjstvo brzo prolazi, što djeca rastu, postaju pametna i stare. Sir J. M. Barrie je pisao i pripremao ovaj igrokaz sa željom da se djetinjstvo održi na životu, da nikad ne nestane i da ga se nikad ne zaboravi. No, želja da se nikad ne naraste – ne ispuni se nikada nikome, ali ljepota djetinjstva se nikad ne zaboravlja te ostaje u pretežno lijepim sjećanjima. Jedini koji ima privilegiju nikad ne odrasti je naravno Petar Pan i uvijek iznova dolazi na prozore djeci, vodi ih u svoju čarobnu zemlju, u svoj čudesan svijet gdje ima sirena i gusara, vila i Indijanaca – gdje je sve moguće (Crnković, 1990).

6.2. KRATAK SADRŽAJ

Barrie započinje priču o dječaku koji nije želio nikada odrasti riječima: „Svako dijete, osim jednog, odraste“ (Barrie, 1982:5). Zatim se opisuje obitelj Darling, majka, otac, troje djece i njihov pas. Wendy je najstarija kći gđe i g. Darling. Majka svaku večer svojoj djeci „posprema“ glave. Za vrijeme pospremanja ona u glavama svoje djece nailazi na nepoznatog dječaka imena Petar Pan iz zemlje Nigdjezemske. Isprva misli kako je taj dječak izmišljen dok joj se jedne večeri Petar ne pojavi u sobi dok je šivala i gledala svoju djecu kako spavaju. Petar Pan se uplašio i pobjegao, međutim njihov pas uspijeva uloviti Petrovu sjenu koju majka spremi u ladicu. U nadolazećem tjednu dok su gospođa i gospodin Darling na društvenom događanju, u nenajavljeni posjet dolazi Petar Pan koji je u potrazi za svojom izgubljenom sjenom. Sa njim je došla i mala vila Zvončica. Međutim kada ju pronađe, ne uspijeva ju prišiti nazad na svoje tijelo. To ga jako uznemiri i njegovi jauči probude Wendy koja mu pomogne prišiti sjenu nazad za njegovo tijelo. Wendy se zainteresira za Petra, a on joj ispriča priču o Nigdjezemskoj i izgubljenim dječacima. U međuvremenu se probude i ostala djeca i Petar ih sve odvede u Nigdjezemsku pomoću vilinskog praha (Barrie, 2013).

Nigdjezemska je zemlja Petra Pana. U njoj žive zli gusari, domoroci, izgubljeni dječaci i krokodil. Vođa gusara je Kapetan Kuka koji je potpuna suprotnost Petru Panu. Njih su dvojica smrtni neprijatelji i gusari traže izgubljene dječake da ih ubiju. Jednom je u borbi Petar odsjekao ruku Kapetanu Kuki i dao je ruku krokodilu da ju pojede. Kapetan je na ruci imao sat koji otkucava tik-tak tik-tak. Zato se kapetan straši zvuka otkucaja sata jer po tom zvuku zna da mu se krokodil koji ga želi pojesti približava. Ti otkucaji sata označavaju njegovu propast (Barrie, 2013).

Petar Pan i izgubljeni dječaci nemaju mamu, pa zbog toga priželjkuju Wendy za mamu. Međutim vila Zvončica je zaljubljena u Petra i ljubomorna na Wendy kojoj Petar poklanja više pažnje. Zvončica na prevaru nagna jednog od izgubljenih dječaka da upuca Wendy. Međutim na njezinu nesreću Wendy preživi. Budući da je Wendy još slaba i mora ležati, izgubljeni dječaci oko nje sagrade kućicu. Wendy se o njima brine kao da im je majka koju nikada nisu imali. Wendy je zapravo zaljubljena u Petra, ali on to ne shvaća niti ne može shvatiti. Ista se stvar događa sa pripadnicom domorodaca Tigrasti Ljiljan i vilom Zvončicom. Petar Pan ne može razumjeti da one žele romantičnu vezu sa njim. U međuvremenu Wendyina braća počinju zaboravljati svoje roditelje, pa ih Wendy odluči vratiti kući. Svi su nesretni zbog te situacije osim Zvončice koja je

presretna što će se napokon riješiti Wendy. Plan povratka se ne uspije ostvariti jer ubrzo gusari napadnu skrovište izgubljenih dječaka. Kapetan Kuka uspije staviti otrov u Petrovo piće, no umjesto njega otrov popije Zvončica i žrtvuje se za njega. Petar Pan uspije spasiti Zvončicu od smrti tako da zamoli svu djecu da plješću rukama. Zvončica preživi i Petar obeća da će se osvetiti Kapetanu Kuki. U posljednjem dvoboju na brodu kapetana Kuke, svi gusari budu poraženi, a Petar Pan natjera kapetana Kuku da se baci u ralje krokodila kojega se kapetan toliko bojao (Barrie, 2013).

Nakon svega Wendy se sa svojom braćom vrati kući svojim roditeljima. Petar Pan obeća da će se vraćati posjećivati Wendy svake godine odvesti ju nazad u Nigdjezemsku na tjedan dana. Međutim posjete su bivale sve rjeđe, Wendy je u međuvremenu odrasla i dobila kćer. Kada je Petar shvatio da je Wendy odrasla ražalostio se, zaboravio na nju i nastavio je posjećivati njezinu kćer, a nakon nje i njezinu unuku. Petar će tako zauvijek ostati dječak i neće odrasti te će svaki put gledati na novu kći kao na svoju majku (Barrie, 2013).

6.3. KARAKTERIZACIJA GLAVNIH LIKOVA

6.3.1. Petar Pan

Petar Pan je veseo, razigran, duhovit i impulzivan dječak, ponekad je bezobziran i šali se na račun drugih, ali se isto tako voli jako zabavljati te vodi Wendy i njenu braću u raznorazne avanture. On vjeruje u svaku svoju zamisao, svaku ideju, a također se voli hvaliti. Zapravo njemu najviše nedostaje majka u zemlji Nigdjezema te vodi Wendy u svoje skrovište da bude majka njemu i ostalim izgubljenim dječacima. Nakon mnogobrojnih avantura, Wendy se sa svojom braćom odlučila vratiti kući, a Petrovo se srce slomi kada ju vidi u zagrljaju njezine majke, što on nikada neće doživjeti. No, brzo se on oporavlja jer vrlo brzo zaboravlja na Wendy i njenu majku vraćajući se u Nigdjezemsku, i tako kasnije zaboravlja i Wendyinu kćer Jane, pa njezinu unuku Margaret, pa praunuku i tako svaku djevojčicu koja postane prestara za njega jer odluči odrasti. Barriejev opis Petra Pana namjerno je kratak, bez detalja, kako bi svatko mogao stvoriti neki "svoj" lik. Prema Barrieu (2013:12) dječak Petar Pan se opisuje kao: „... lijep

dječak odjeven u suho lišće slijepljeno smolom s drveća, a najzanosniji na njemu bili su njegovi mliječni zubi“.

6.3.2. Zvončica

Zvončica je vila koja je praktički bila druga sjena Petra Pana, stalno je bila uz njega i jako ga je voljela. Ona je čak i Wendy zamjerala i bila ljubomorna na nju zbog njezinog druženja s Petrom Panom te ju je pokušavala ubiti. Kasnije se iskupila popivši otrov umjesto Petra Pana, a od smrti su ju spasila djeca koja vjeruju u vile pa su pljeskala rukama kad ih je Petar Pan pozvao na to. Vila Zvončica je kao i sve vile živjela samo godinu dana jer se drugog proljeća Petar Pan nje nije uopće više sjećao kad ga je Wendy pitala za nju. Barrie opisuje Zvončicu ovako: „Nije bila veća od vaše šake, ali još je rasla. Bila to je to vila zvana Zvončica, prekrasno odjevena u crveni list, izrezan tako da je još više isticao njezino dražesno tijelo, pomalo sklono debljanju (Barrie, 2013:46).

6.3.3. Wendy

Wendy Darling je bila najstarija kći gospođe i gospodina Darlinga koja je živjela s roditeljima i braćom u jednoj kućici u Londonu. Ona voli maštati i sanjariti o ljubavi kao i svaka druga djevojčica, ali njezina je velika želja biti majka te ona pristaje biti surogat majka Petru i izgubljenim dječacima. Upravo zbog te želje odlučuje napustiti roditeljski dom i ostaje neko vrijeme u Nigdjezskoj s Petrom, dječacima i braćom. Iako je na trenutak požalila što im je majka, ipak voli zapravo tu činjenicu da je majka svim dječacima u skrovištu Petra Pana. Wendy je zavoljela Petra i njegovu duhovitost, bezbrižnost na drugačiji način – ona je željela da joj Petar bude muž, ali kad joj je on jednom rekao da on prema njoj osjeća ljubav kao prema majci, ona se slomila i razočarala zapravo. Zbog toga je nastao razdor u njihovom odnosu te to bila jedna od činjenica koja ju je gurala prema povratku kući. Čak i nakon Petrovog spašavanja Wendy od kapetana Kuke, ona se željela vratiti kući sa svojom braćom. Još se koji put vratila u Nigdjezsku s Petrom, ali kad ju je zaboravio, mogla je bez trunke žaljenja odrasti i vjenčati se te osnovati svoju obitelj. Kasnije joj je bilo krivo zbog toga što je odrasla, ali je dozvolila svojoj kćerki Jane da ode s Petrom u čaroban svijet prisjećajući se vremena kada je bila mala i vjerovala u to da može letjeti (Barrie, 2013).

6.3.4. Kapetan Kuka

Kapetan Kuka je bio vođa gusara na svom brodu. Pisac opisuje kapetana kao poznatog člana aristokracije te je uvijek kulturno sređen od glave do pete. Kuka svoje vrijeme uglavnom troši na razne borbe protiv Petra Pana ili bježi od krokodila koji mu je pojeo ruku pa sada želi dovršiti obrok koji je započeo. Kada je saznao da je Wendy kod Petra, odlučio ju je oteti za sebe jer je i njemu zapravo falila majka. Iako je bio drzak i zao, namršten psovač te je izgledao opasno i jako, duboko u sebi bio je jako usamljen među svojom posadom na brodu. Cijelo je vrijeme živio zapravo u nekakvom strahu od smrti, a jednom je i zaplakao pitajući se zašto ga djeca ne vole. Na kraju završava tragično – u ustima krokodila, bježeći od mača Petra Pana (Barrie, 2013).

6.4. NIGDJEZEMSKA

Nigdjezemska je bila jedan zeleni otok snova Petra Pana. Bio je to otok vječnog djetinjstva, snova i maštanja, a na otoku je bilo sve ono što si je vječni dječak Petar Pan zamislio. Bilo je tu vila, gusara, Indijanaca i sirena, izgubljenih dječaka, djece koja bi rado letjela Nigdjezomskom sa Petrom uz pomoć vilinskog praha te očaravajuće prirodne ljepote krajolika koji ih je okruživao. Kako u njegovoj čarobnoj zemlji avantura ne bi nedostajalo, bio je tu i njegov neprijatelj kapetan Kuka kojeg na kraju priče pobjeđuje zauvijek te zauzima njegov brod. Petar Pan je vjerovao u pobjedu te se to i ostvarilo jer onomu koji vjeruje i san je ostvariv, sve je moguće (Barrie, 2013). Zanimljiva činjenica je da sva djeca budu neko vrijeme dio čarobne zemlje Petra Pana gdje proživljavaju s njim nezaboravne avanture, a onda kasnije odrastu i tako se stalno izmjenjuju djeca koja uživaju u fantastičnom liku Petra Pana (Hameršak i Zima, 2015).

7. ZANIMLJIVOSTI O PETRU PANU

7.1. KAKO JE ŽIVAHNI PETAR PAN DOŠAO U NIGDJEZEMSKU

Djeca se danas susreću s nekoliko verzija dobro poznate priče o dječaku koji nije želio odrasti, no malo je onih koji znaju odakle seže početak priče o Petru Panu. O tome bi nam puno mogao kazati Regis Loisel čije se ime veže uz dobro poznato djelo "Potraga za Pticom vremena". Njegova priča o Petru Panu puno je više od klasične priče o borbi dobra i zla, te dobrim i lošim junacima koja se najčešće čita djeci prije spavanja. Regis daje pun pregled nesretnog djetinjstva dječaka Petra koji je živio bez oca. Utjehu nije mogao pronaći ni u majci koja je svoju tugu liječila alkoholom. Izlaz iz tame koja ga je počela gušiti pronašao je kod mudrog starca Kundala kojeg je prihvatio kao učitelja. On mu je pomogao da ne poklekne pred izazovima života i da ne upadne u tamni svijet koji ga okružuje. Neuravnotežena obiteljska situacija i neprimjerena okolina Londona kao što su iskvareni ljudi s upitnim moralnim vrijednostima nisu primjereni uvjeti za ičije odrastanje. Takvi životni uvjeti ne mogu stvoriti super junaka koji je idiličan po svim karakteristikama kao što je prikazano u drugim bajkama i animiranim filmovima. Regis Loisel opisuje surovu priču o nesavršenom dječaku koji je uspio pobijediti životne nedaće i postati netipičnim junakom koji nosi snažnu poruku (Cmuk, 2017).

Loisel smatra da postoji podosta nasilnih i prljavih scena u priči o prošlosti Petra Pana, stoga ju učitelji ne preporučuju djeci mlađoj od deset godina. Priča o Petru Panu se kao roman nalazi na popisu lektire koju čitaju djeca u trećem razredu osnovne škole, no, ona ipak nije najprimjerenija za svako dijete do deset godina. Već je ona namijenjena starijima kojima golotinja kao ni prikaz Londona kroz stanovnike čije su misli prljave ne predstavlja predmet srama i zgražanja (Cmuk, 2017). U skladu s tim Hameršak i Zima (2015:39) su u svojoj knjizi „Uvod u dječju književnost“ spomenule da „likovi dječje književnosti nisu nužno uvijek djeca, dječja književnost nije nužno jednostavna, kao što nije ni nužno namijenjena djetetu.“

Barrie je u fantastičnu priču *Petar Pan* ubacivao i mnoge elemente autobiografskog sadržaja i neke trenutke iz svojega djetinjstva. U svom ranom djetinjstvu Barrie je volio provoditi svoje slobodno vrijeme igrajući ratne igre koje su uključivale borbe s gusarima i Indijancima. One su postale jedne od čestih motiva Barrievih bajki. Barrie nije jedini kojega su teme i dogodovštine iz djetinjstva inspirirale za pisanje svojih djela što

potvrđuje i Andrijana Kos Lajtman (2011:51) u svojoj knjizi „Autobiografski diskurs djetinjstva“ ističući kako „Djetinjstvo i sve što se uz njega vezuje jedna je od najčešćih tema u dječjoj književnosti uopće, a vlastito djetinjstvo kao motivsko polazište temeljno je polazište autobiografskog diskursa dječje književnosti.“

U Loiselovom osvrtu na povijest Petra Pana mogu se naći razne praktične pouke i savjeti, no kritike čitatelja o surovim dijelovima priče su raznolike, odnosno pozitivne i negativne. Tko zna što bi James Matthew Barrie rekao na današnje brojne analize o dječaku zvanom Petar Pan koji se duboko razočarao u svijet u kojem se našao i nije se u njemu snašao, već je kreirao svoj vlastiti svijet. Također kada se pomisli na simbol vječnog djetinjstva, smatra se da je to razdoblje idealno za sve one koji žele zaboraviti na sve svoje životne probleme, iako im nitko ne može garantirati da je u dječjem svijetu sve savršeno. Pitanje je kako bi Barrie doživio Loiselovu priču u kojoj se isprepliću dva u potpunosti različita svijeta. Vjerojatno bi Barrie odobrio zapetljanu priču dvaju svjetova kakvu je ispričao Loisel. Jedan takav svijet predstavlja mračan London čije su ulice prepune tragičnih priča i moralno upitnih situacija, dok se s druge strane nalazi Nigdjezemski. Ta zelena zemlja – otok, okarakterizirana je kao bajkovito, spokojno mjesto čiji mir pokušava narušiti opaki kapetan Kuka s kojim se zbog pravde sukobljava Petar Pan u nadi da će vratiti Nigdjezema mir koji joj pripada (Cmuk, 2017).

7.2. AUTORSKO PRAVO

Inače kod nas u Republici Hrvatskoj prava traju tijekom života pisca i još 70 godina nakon njegove smrti. U različitim zemljama postoje razna pravila, ali se uglavnom vrte oko brojke 70, plus-minus 20 godina. No, to nije slučaj s pravima vezanim za fantastičnu priču *Petar Pan* (Marić, 2014).

Godine 1929. Sir Barrie je svoja prava na djela o Petru Panu dao poznatoj dječjoj britanskoj bolnici Great Ormond Street Hospital, GOSH, koja skrbi o djeci. Zahtijevao je da se ta prava nikada ne ukinu te je to naveo čak i u svojoj oporuci. Spomenuta britanska bolnica prava nije zadržala samo za sebe već ih je podijelila sa ostatkom svijeta iskoristivši zarađeni novac za unaprjeđenje svojega rada što je značajno utjecalo i na unaprjeđenje njihovog ugleda. Dobivena prava bilo je moguće koristiti sve do 1987. godine da bi se nakon osam godina ponovno obnovila. Ponovni

istek bio je određen za 2007. godinu pod odredbom da se autorska prava usuglase unutar Europske Unije. Nakon ponovnog isteka prava odvjetnici su započeli rad na odredbama vezanim za djela o Petru Panu (Marić, 2014).

8. PRAKTIČAN RAD S DJECOM – PROVEDBA RADIONICE „MOJA ČAROBNA ZEMLJA“

Proučavajući lik Petra Pana, odlučila sam s djecom provesti likovnu radionicu na temu „Moja čarobna Zemlja“.

Nigdjezemska je zapravo bila Petar Panov san, zeleni otok pun vedrine i veselja, livada i cvijeća, zemlja puna sirena i lijepih uvalica, a na otoku je Petar Pan imao i svoje skrovište. U skrovištu je Petar Pan živio sa svojim prijateljima – izgubljenim dječacima i vilom Zvončicom te je to bilo mjesto gdje ga zločesti kapetan Kuka nikad nije mogao pronaći, a s kojim se često sukobljavao i ratovao kako bi zaštitio dječake, goste i sebe. Nigdjezemska je, dakle, zemlja koja potiče djecu da budu ono što žele, potiče ih na maštu i proširuje im vidike. Potiče dječji slobodan duh za istraživanje i otkrivanje novih stvari i upuštanje u nove avanture u kojima ne postoje granice.

Ovaj praktičan rad zamislila sam na način da se djeca slobodno izraze, da lete kroz svoju maštu i da slobodno kreiraju svoj svijet u kojem se igraju i uživaju, u kojem mogu istraživati koliko žele i što žele te taj svoj svijet – odnosno svoju čarobnu zemlju prikažu na papiru koristeći se kolaž papirom. Prije nego što sam u vrtiću organizirala likovnu radionicu, djecu sam upoznala sa radnjom priče o Petru Panu i njegovoj čudesnoj zemlji Nigdjezemskoj čitajući im slikovnicu *Petar Pan*.

8.1. ZAMIŠLJENI TIJEK AKTIVNOSTI

U uvodnom dijelu, zajedno sa djecom pripremiti ću prostor za obavljanje planirane aktivnosti. Zaštititi ćemo stolove i na svaki postaviti jednaki broj materijala. U motivacijskom djelu pitat ću djecu jesu li ikada upoznali dječaka koji leti nebom i znaju li tko je Petar Pan te im pokazati lik Petra Pana kojeg sam izradila. Prisjetit ću ih priče o Petru Panu i njegovoj Zemlji u kojoj živi, kroz sliko-priču. Nakon toga ću ih priupitati: „Što mislite, postoji li Zemlja Nigdjezemska?“ Ukoliko ne budu znali, odgovorit ću im da ne postoji. „Bi li voljeli da postoji i kakvom ju zamišljate? Što bi vi u njoj voljeli raditi i što biste htjeli igrati?“

Djeca će imati priliku samostalno prikazati kako zamišljaju svoju „čarobnu“ Zemlju u kojoj je sve moguće. Sjedit će za stolom po četvero, no svatko će individualno

izvoditi aktivnost. Lijepit će na papir komadiće kolaž papira kojeg će prethodno kidati i/ili rezati te oblikovati. Dok djeca budu izrađivala svoju čarobnu Zemlju, obilaziti ću stolove i po potrebi pomoći ću svakom djetetu, te ću odgovarati na njihova pitanja. Ukoliko bude potrebno nadopuniti ću materijale koje djeca koriste, dodatno pojasniti zadatak i slično. Dok budem obilazila djecu da vidim kako napreduju, hrabrit ću ih i poticati na rad.

U završnom dijelu aktivnosti obilaziti ću svaki stol na kojem su djeca izrađivala radove i sa svakim ću djetetom razgovarati o njegovom radu. Postaviti ću im pitanja sviđa li im se njihov rad (da – zašto da?, ne – zašto ne?), bi li nešto željeli promijeniti (što bi željeli promijeniti?), što im se najviše sviđelo, te da li postoji razlog zašto bi htjeli baš takvu Zemlju (ako da – zašto?). Djeca će moći pogledati radove svojih prijatelja iz skupine te po želji prokomentirati sviđaju li im se radovi, što im se najviše sviđa kod radova ostale djece. Na kraju ćemo zajedno izložiti radove.

8.2. ANALIZA I ZAKLJUČAK PROVEDENE AKTIVNOSTI

Prilikom izrade svoje čarobne Zemlje ukupno je bilo šesnaestoro djece koja su bila jako motivirana za ovaj zadatak. Već u motivacijskom dijelu djeca su pokazala veliku zainteresiranost za temu o kojoj smo govorili, rado su sudjelovala u razgovoru o tome „Tko je Petar Pan“ i aktivno su odgovarali na moja pitanja. Također su pažljivo pratili slikopriču nakon koje smo razgovarali o čarobnoj Zemlji Petra Pana. Neka djeca su rekla da Nigdjezemska stvarno postoji, a neka da ipak ne postoji pa sam zaključila razgovor sa tvrdnjom da u stvarnosti Nigdjezemska ne postoji, osim u našoj mašti.

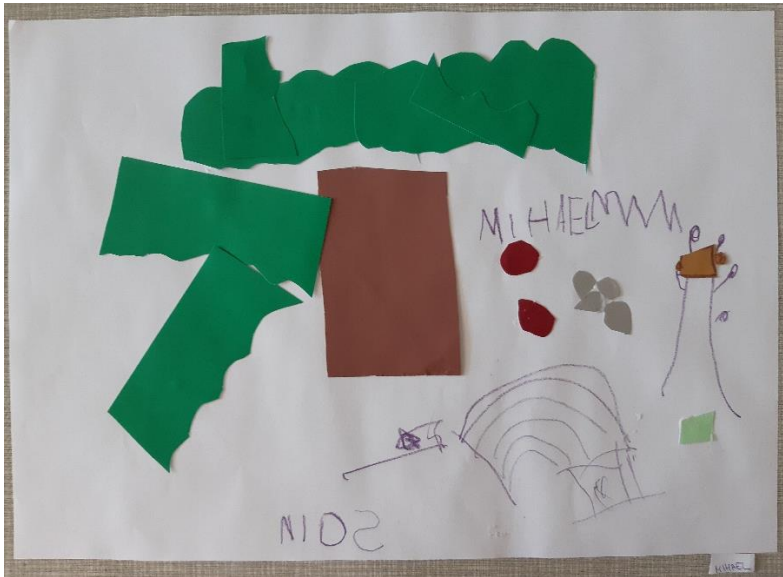
Nakon razgovora došao je red na djecu da na velikom bijelom papiru prikažu svoju čarobnu Zemlju koristeći kolaž papir. Djeci sam prije svega objasnila s kojim ćemo materijalom raditi i kako se s tim materijom možemo koristiti (rezati, trgati). Potom sam im objasnila i kako se koristiti škarama i rekla da obrate pažnju što rade s njima iz sigurnosnih razloga, a mlađima sam pokazala i kako se koristiti ljepilom. Obilazila sam djecu i pratila njihov rad te ih motivirala riječima za nastavak rada. Po potrebi sam nadopunjavala materijale. Djeci koja su imala problem pri izradi pomogla sam hrabrenjem i poticanjem riječima kako bi i oni dovršili svoju čarobnu Zemlju.

Na kraju sam sa djecom razgovarala o njihovim radovima. Većina je djece rado sa mnom podijelila svoje dojmove i objasnila mi što su prikazali svojim radom; dok neka djeca nisu željela komentirati svoj rad. Veoma sam zadovoljna kako je aktivnost

protekla jer sam vidjela da se i djeci lik Petra Pana, kao i sama priča, jako svidio te su neki željno iščekivali pokazati radove svojim roditeljima.

8.3. SLIKE I DOŽIVLJAJI DJECE

Slika 2.: Mihaelova čarobna zemlja

Izvor: fotografirala Natali Smoljan

Komentar → Mihael: „Vidio sam puno zelenog na slici (pokazujući na sliku Nigdjezemske) pa sam stabla napravio. Ovo je neka magija (pokazujući na male srebrne dijelove rada), ovo je duga, a ovo je stablo bombona (pokazujući ponosno svoje stablo bombona).“

Slika 3.: Bornina čarobna zemlja

Izvor: fotografirala Natali Smoljan

Komentar → Borna: *Ovo je kućica od Petra Pana, ovo je od Zvončice, i ovo je drvo bombona gdje ja živim.*

Slika 4.: Davudova čarobna zemlja

Izvor: fotografirala Natali Smoljan

Komentar → Davud: *„Ovo su oči (gore), a ovo je voda, a to je velika glava.“* (pokazujući svoju zemlju – glavu)

Slika 5.: Leonina čarobna zemlja

Izvor: fotografirala Natali Smoljan

Komentar → Leona: „Ovdje dole je zemlja, a ovo sam ja, a ovo gore je nebo.“

9. ZAKLJUČAK

Svatko se od nas rado prisjeća nekih ludih, nezaboravnih ili smiješnih uspomena iz djetinjstva te ih veselo prepričava prijateljima ili poznanicima uz osmijeh od uha do uha. To su jednostavno trenuci kada čovjek upoznaje svijet kroz dječje oči pa je zaigran, znatiželjan, slobodan, a mašta ne poznaje granice.

Jedan takav svijet u kojemu je sve moguće pokazuje nam neobični dječak Petar Pan. On postoji u mašti mnogih mališana koji vole letjeti u čarobnu zemlju, istraživati i bezbrižno uživati u čarima djetinjstva. Dječak Petar Pan zapravo vodi djecu u jedan poseban, čaroban svijet u kojemu je sve moguće, gdje se ispunjava svaki zamišljeni hir te je sve dopušteno. Smatram da je dobro djecu upoznati s pričom o Petru Panu – vedrom verzijom (slikovnicom) bez mračnih elemenata koji su prisutni u romanu ili prvobitnom igrokazu. Zbog mnogih čarobnih i lijepih elemenata – opisa prirode, osjećaja bezbrižnosti, opisa letenja i sličnih stvari koji potiču dijete na maštanje i razmišljanje, na kreaciju i stvaranje nečega svojega, korisnog u svom svijetu, Petar Pan je kao veseo i bezbrižan dječak djeci dobrodošao. Također s djecom treba prokomentirati i dijelove priče kada Petar nije neki dobar uzor djeci jer ipak nam baš sve i uvijek nije dopušteno i dijete treba znati granice koje postoje radi njegove dobrobiti.

Ipak, slušajući fantastičnu priču o Petru Panu djeca razvijaju svoju maštu i kreativnost, ali ono što bi trebali svi zapamtiti kad odrastu jest činjenica da je sve moguće ako vjerujemo, odnosno da nas ništa ne može pokolebati i da bi svatko trebao ići nekim svojim putem na kojem će biti sretan, veseo, ispunjen i hrabar, na kojem će pronaći načine za uživanje i kao odrasla osoba. Sve to nam daje osjećaj zadovoljstva i jednu puninu življenja ovdje na zemlji, iako se zasigurno ne može biti bezbrižan kao u djetinjstvu, ne znači da se stalno moramo brinuti ako znamo da uvijek sve u životu „sjedne“ na svoje mjesto i bude baš onako kako treba biti, odnosno sve se nekako posloži.

Od Petra Pana djeca zapravo mogu naučiti kako se može stvoriti svoj vlastiti čaroban svijet i uživati u njemu. Upravo je on zbog želje za odmakom od realnog života, odlučio sebi stvoriti svoj vlastiti svijet snova i maštarija gdje je sve moguće, gdje je sve baš onako kako si je zamislio i kojega rado dijeli sa djecom koja pokušavaju ostvariti svoje snove. Ideja o kreiranju vlastitog svijeta potaknula me da organiziram likovnu

aktivnost za djecu na temu „Moja čarobna zemlja“, a djeci se je priča i ideja o izradi svoje zemlje snova jako svidjela, jer su mogli izraziti sebe i biti kreativni, upotrijebiti vlastitu maštu, iskazati se i mogli su biti ono što žele i što jesu – svoji.

Misao Bjelinjskog me pratila sve do kraja i preporučam svima kada već odrastu da tu i tamo uzmu pauzu od obaveza koje imaju i na krilima mašte otplove u bezbrižne godine svojeg djetinjstva i mladosti jer će tamo možda pronaći neku zanimljivu ideju davno zakopanu te im ona dobro dođe sada, nikad se ne zna. Želja da se nikad ne odraste ne ispunjava se nikada nikome u konačnici, ali zato ljepota djetinjstva zauvijek ostaje u djetetovom sjećanju. Osim toga, *Petar Pan* će uvijek biti zanimljiv djeci jer će rado istraživati njegovu čarobnu zemlju zbog toga što je sam poziv na istraživanje djeci vrlo zanimljiv u predškolskoj dobi, a slika dječaka koji leti nebom uz pomoć vilinskog praha, malo vjere u to i puno sretnih misli o nečemu prekrasnom zauvijek ostaje u njihovom sjećanju.

10. LITERATURA

Knjige i časopisi:

1. Barrie, J. M. (1982.) *Petar Pan: drugo izdanje*. Zagreb: Izdavačko knjižarska radna organizacija Mladost.
2. Barrie, J. M. (2013.) *Petar Pan: četvrto izdanje*. Zagreb: Znanje d.o.o.
3. Betelhajm, B. (1979.) *Značenje bajki*. Beograd: OOUR Izdavački zavod „Jugoslavija“ i OOUR „Izdavačka delatnost“ Izdavačke radne organizacije „Prosveta“.
4. Birkin, A. (2003.) *J. M. Barrie and the Lost Boys: The Real Story Behind Peter Pan*. Yale University Press.
5. Crnković, M. (1986.) *Dječja književnost: priručnik za studente i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Crnković, M. (1987.) *Sto lica priče: antologija dječje priče s interpretacijama*. Zagreb: Školska knjiga d.d.
7. Crnković, M. (1990.) *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
8. Crnković, M. i Težak, D. (2002.) *Povijest hrvatske dječje književnosti: od početaka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
9. Hameršak, M. i Zima, D. (2015.) *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international d.o.o.
10. Kos Lajtman, A. (2011.) *Autobiografski diskurs djetinjstva*. Zagreb: Naklada Ljevak.
11. Pintarić, A. (1999.) *Bajke: Pregled i interpretacije*. Osijek: Matica Hrvatska Osijek.
12. Visinko, K. (2009.) *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga d.d.

Ostali izvori:

1. Cmuk, Miroslav (2017.) *Loiselov "Petar Pan": škakljiva verzija priče o slavnom liku dječje književnosti*. Preuzeto s: <https://gkr.hr/Magazin/Prikazi/Loiselov-Petar-Pan-skakljiva-verzija-price-o-slavnom-liku-djecje-knjizevnosti?fbclid=IwAR3vE0PkQII6GfRNDmBcl0xYm1dUTRPohZHsCdES1A8aNXWXv8vyQZKIXoo> (12.08.2022.)
2. Grgurević, I., Fabris, K. (2012.) *Bajka i dijete s aspekta junaka usmenoknjiževne i filmske bajke*. [online] 7 (14). (str. 155-166). Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/78851> . (17. kolovoza 2022.)
3. Marić, A. (2014.) *Peter Pan – dječak koji je odbio odrasti*. Preuzeto s: <https://citajknjigu.com/peter-pan-djecak-koji-je-odbio-odrasti/> (18. kolovoza 2022.)

Slike:

Slika 1.: Glumica Mary Martin u ulozi Petra Pana.....	19
Slika 2.: Mihaelova čarobna zemlja	30
Slika 3.: Bornina čarobna zemlja	31
Slika 4.: Davudova čarobna zemlja	31
Slika 5.: Leonina čarobna zemlja.....	32

SAŽETAK

Ovim završnim radom provedena je kratka analiza poznatog Barrievog djela o dječaku koji nije želio odrasti. U radu su opisani pojmovi kao što su: dječja književnost, bajka, fantastična priča, razlika između bajke i fantastične priče. Također, spomenuto je stvaralaštvo autora Jamesa Matthewa Barriea i analizirano je njegovo poznato djelo *Petar Pan* koje je zapravo nastalo iz kazališne predstave o Petru Panu. Osim toga, okarakterizirani su glavni likovi priče, navedene su neke zanimljivosti o Petru Panu, a potom je priložena i analiza kreativne radionice s djecom u vrtiću na temu „Moja čarobna zemlja“ zajedno sa slikama radova djece.

Ključne riječi: Petar Pan, bajka, fantastična priča, dječja književnost, Nigdjezemska, James Matthew Barrie.

SUMMARY

This undergraduate thesis is a brief analysis of Barrie's famous work about the boy who didn't want to grow up. The terms like children's literature, fairytale, fantastic story, the difference between fairytale and fantastic story, were described in this work. It was also mentioned the creativity of the author James Matthew Barrie and his famous work *Peter Pan* was analysed, which was actually created from the theatre play about Peter Pan. Besides that, the main characters of the story were also characterized and there were some interesting things mentioned about Peter Pan in this final thesis. An written analysis of the creative activity with children in kindergarten on the topic "My magical land" is also attached along with pictures of the children's works.

Key words: Peter Pan, fairytale, fantastic story, children's literature, Neverland, James Matthew Barrie.